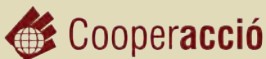

Mirades FEMINISTES

La **Cooperació** per al
Desenvolupament des de la **mirada**
dels **Moviments Feministes**

LAS DIGNAS

MIRADES FEMINISTES, la cooperació per al desenvolupament des de la mirada dels moviments feministes

Coordinació i redacció:

Carolina Torrecilla, *Cooperacció*.

Revisió del document:

Maria Teresa Blandón, *Programa Feminista La Corriente*.

Miriam Maldonado, Instituto Universitario de la Mujer de la Universidad de San Carlos (IUMUSAC).

América Romualdo, *Mujeres por la Dignidad y la vida, Las Dignas*.

Beiby Vaca, *Cooperacció*.

Correcció lingüística:

Xavier Pedregosa i García, Consorci per a la Normalització Lingüística.

Traducció al castellà:

Carolina Torrecilla, *Cooperacció*.

Disseny i maquetació:

Tania Parducci

Fotografia portada:

Ruta Pacífica de las Mujeres

Fotografies interior:

Arxiu *Cooperacció*.

Impressió:

El Tinter

Edita:

Cooperacció.

C/ Sant Honorat 7, pral.

08002 Barcelona

Tel./Fax 93 318 34 25

info@cooperaccio.org

www.cooperaccio.org

Amb el suport de:

Altres col·laboracions:

Diputació
Barcelona

FEDERACIÓ CATALANA D'ONG
PER AL DESARROL·LUPAMENT
20anys

D.L.: B.39238-2010

En paper 100% reciclat,
certificat àngel blau.

Barcelona, Febrer 2010.

Presentant la nostra mirada...

Aquest quadern s'emmarca en el projecte “Mirades Feministes”, amb el qual el *Programa Feminista La Corriente*, la *Asociación Mujeres por la Dignidad y la vida*, *Las Dignas*; el *Centro de Acción Legal en Derechos Humanos* (CALDH) i *Cooperacció*, comparteixen les seves reflexions vers les polítiques públiques i la cooperació per al desenvolupament amb les ONGD de Catalunya.

La tercera edició de les Jornades MIRADES FEMINISTES ofereix una mirada crítica als enfocaments de desenvolupament, analitzant-ne l'impacte a la vida de les dones centreamericanes.

La cooperació per al desenvolupament és analitzada des del recorregut històric dels moviments feministes a Centreamèrica, donant especial rellevància a l'agenda pels Drets Sexuals i els Drets Reproductius com a eix articulador de l'autonomia dels cossos de les dones.

Aquestes jornades, realitzades a Barcelona durant el mes de novembre del 2009, van constituir un **valuós espai de reflexió entre reconegudes feministes** de Centreamèrica i Catalunya.

Hi van participar María Teresa Blandón, del *Programa Feminista La Corriente*, a Nicaragua; Miriam Maldonado, de l'Instituto Universitario de la Mujer de la Universidad de San Carlos (IUMUSAC), a Guatemala, i Patricia Castro, de la Universidad Nacional d'El Salvador (UES).

La metodologia amb la qual es van desenvolupar les jornades ens va permetre compartir profundes reflexions i debats sobre les aportacions, els nusos i desafiaments de la cooperació per al desenvolupament per afavorir els processos de construcció de ciutadania de les dones des de les seves plurals identitats.

Destaquem la realització de dues taules rodones en coordinació amb la campanya “Salut per al desenvolupament” de Medicus Mundi i Farmacèutics Mundi, fet que va possibilitar ampliar la reflexió i el debat amb les mirades d'activistes del Congo i l'Afganistan.

A la primera taula rodona, “La Declaració de París i l’Ajuda Oficial per al Desenvolupament (AOD) i la perspectiva de gènere en els projectes de salut amb èmfasi en la salut sexual i reproductiva”, vàrem tenir la possibilitat de compartir la mirada de dones responsables de gènere a l’administració pública com Judith Rifà, responsable del Programa Barcelona Solidària de l’Ajuntament de Barcelona, com a moderadora; Margalida Massot, tècnica de gènere de l’Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD), i Nava San Miguel, responsable de gènere de la Dirección General de Planificación y Evaluación de Políticas de Desarrollo del Ministerio de Asuntos Exteriores (DGPOLDE).

A la taula rodona “La incidència política en Salut Sexual Reproductiva als països del sud”, hi van participar María Teresa Blandón, del *Programa Feminista La Corriente* de Nicaragua; Marie-Dolorose Kafanya, de l’associació *Femmes Engagées pour la Promotion de la Santé Intégrale* (FEPSI), de la República Democràtica del Congo, i Selay Ghaffar, de l’organització *Assistance for the Women and Children of Afghanistan* (HAWCA), de l’Afganistan.

Reconegudes feministes de Catalunya, Maria Morón Martín de *Ca la Dona* i Mercè Otero-Vidal de la *Xarxa Feminista*, hi van participar com a convidades especials.

Dirigides especialment a professionals d’organitzacions de dones i/o cooperació per al desenvolupament, el conjunt de sessions ens van donar la possibilitat de compartir experiències, mirades crítiques i propostes, en un ambient de confiança, amb l’interès compartit d’aconseguir un major impacte de la cooperació per al desenvolupament a favor dels drets de les dones.

Vàrem parlar de la relació dels moviments feministes amb els estats centreamericans, del pes que els fonamentalismes religiosos i econòmics han tingut sobre els cossos de les dones i el dret a decidir, però sobretot, les convidades ens van presentar un panorama complet dels complexos processos de construcció de les agendes duts a terme per les feministes a l’Amèrica Central. De cara al futur de la cooperació, vàrem fer èmfasi en els reptes i desafiaments en la relació entre els moviments feministes i les ONGD.

Aquest quadern recull les principals idees, reflexions, pensaments i conclusions que es van compartir en aquells dies, així com els reptes en què hem de continuar treballant en el futur... **recull el Diàleg i els Sabers de les Dones.**

Agraïm especialment la disposició i entusiasme de les tres companyes centreamericanes per compartir els seus coneixements, i també expressem el nostre agraïment a les dones vinculades amb la Ruta Pacífica de las Mujeres, Gladys Manrique, Esperanza Ramírez i Laura Badillo.

El dediquem a totes les dones... per compartir els seus diàlegs i sabers.

Una mirada al programa

Anàlisi crítica dels enfocaments de desenvolupament, la seva relació amb la cooperació i el seu impacte en la vida de les dones centreamericanes.

Dilluns, 9 novembre

15:30 -19:30.

Enfocaments del desenvolupament.

Dimarts, 10 novembre

9:00-11:00.

El paper de la cooperació en el desenvolupament dels països del sud.

12:00-14:00.

TAULA RODONA:

Declaració de París i Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD) i la perspectiva de gènere en els projectes de salut amb èmfasi en salut sexual i reproductiva. *Coorganitzat amb la campanya Salutxdesenvolupament. www.salutxdesenvolupament.org.*

- **Nava San Miguel.** Responsable de gènere de la Direcció General de Planificació y Evaluación de Políticas de Desarrollo. Ministerio de Asuntos Exteriores (DGPOLDE).
- **Margalida Massot.** Tècnica de gènere de l'Agència Catalana de Cooperació al desenvolupament (ACCD).
- **Miriam Maldonado.** Directora de l'Institut Universitari de la Mujer de la Univ. San Carlos, Guatemala.

15.30- 17.00.

El paper de la cooperació en el desenvolupament dels països del sud (continuació).

Mirada actual sobre les lluites de les dones des de les seves múltiples opressions i en els nous escenaris.

17:30- 19:30.

Moviment de dones feministes a Amèrica Central i les seves agendes.

Dijous, 12 de novembre

9:00 -11:00.

Moviment de dones feministes a Amèrica Central i les seves agendes. (cont.).

12:00 -14:00

TAULA RODONA:

Incidència política en salut sexual reproductiva als països del sud.

- **María Teresa Blandón**, presidenta del *Programa Feminista La Corriente* (Nicaragua).
- **Marie-Dolorose Kafanya**, de l'Associació de dones Femmes Engagées pour la Promotion de la Santé Intégrale (FEPSI) de la República Democràtica del Congo.
- **Selay Ghaffar** directora de la organització Humanitarian Assistance for the Women and Children of Afghanistan (HAWCA), de Afganistán.

15:30- 19:30. Defensa dels estats laics i Drets Sexuals i Drets Reproductius en contextos fonamentalistes.

Dilluns, 16 de novembre

15:30-19:30. Anàlisi de la relació dels moviments feministes i l'estat en una perspectiva global, nacional i/o local.

Dimarts, 17 de novembre

15:30-19:30. Nous desafiaments compartits (moviments feministes i ONGD), per la cooperació al desenvolupament com agents de transformació de les relacions de gènere en Amèrica Central.

Amb la mirada feminista de...

Les reflexions compartides en aquestes jornades van contar amb la mirada de tres feministes centreamericanes que cal conèixer i reconèixer.

María Teresa Blandón, destacada líder del moviment feminista de Nicaragua. Fundadora de diferents espais feministes nacionals i centreamericans, i actual presidenta del *Programa Feminista La Corriente*.

Miriam Maldonado, directora de l'Institut Universitari de la Mujer de San Carlos de Guatemala. Docent i activista del moviment de dones, del moviment feminista i del moviment de drets humans a nivell nacional i internacional.

Patricia Castro, docent i investigadora de l'Institut de Estudios Históricos, Antropológicos y Arqueológicos (IEHAA) de la Universidad Nacional de El Salvador (UES) i docent del Diplomado Regional Género y Desarrollo de El Salvador.

Una mirada a les reflexions compartides Diàlegs i sabers de les dones

La síntesi que a continuació compartim està presentada en forma de diàlegs entre les participants, que sorgeixen a partir de preguntes i qüestionaments entre experiències diverses. Reforcem les conclusions amb dites extretes principalment de les feministes centreamericanes i altres dones que van acompanyar les jornades.

La cooperació crea desigualtats?

inclou o exclou les dones?

La cooperació imposa un model occidental i patriarcal, un model que no funciona i que no té en compte les dones, i que per tant contribueix a crear desigualtats.

“La cooperació és un món que no s’escapa de la lògica patriarcal.”

ESTRELLA RAMIL PAZ, COOPERACCIÓ.

Inclús els programes i projectes de cooperació destinats a les dones no sempre tenen en compte les necessitats i interessos estratègics reals de les dones. Si partim de desigualtats, les dones no tenen les mateixes possibilitats, i molt menys si la cooperació no té en compte els processos, reflexions i vivències de les dones i homes dels països on es treballa.

“Si la cooperació no té en compte les desigualtats des del punt de partida, exclou les dones.”

PATRICIA CASTRO, UES.¹

Encara es reconeixen avanços pel que fa a la inclusió de la perspectiva de gènere en la cooperació amb elaboració d'estratègies de gènere a càrrec d'agències finançadores, o la inclusió en forma d'eix transversal en els plans directors. Els percentatges que es dediquen a l'empoderament de les dones és baixíssim, inclús quan el consideren un tema de prioritat. Aquest fet fa que l'agenda dels drets de les dones tingui molt poc suport de les agències de cooperació.

“La incorporació de dones feministes a les institucions crea aliances i fa aconseguir fites polítiques.”

MARGALIDA MASSOT, ACCD.²

¹ Universidad Nacional de El Salvador.

² Agència Catalana de Cooperació per al Desenvolupament.

Els constants canvis en els enfocament i dinàmiques de la cooperació per al desenvolupament obliga els moviments feministes a invertir esforços constants i no sempre fructífers per reduir l'impacte negatiu que poden tenir sobre els drets de les dones.

“La cooperació ha encobert la lluita de les dones, cooptant les seves agendes i despolititzant el gènere.”

LAURA BADILLO, RUTA PACÍFICA DE LAS MUJERES.

Les conferències de El Caire³ i Beijing⁴ marquen dos moments històrics en la lluita feminista a escala mundial. Es reconeixen per primera vegada un conjunt de drets en l'àmbit de la sexualitat i la reproducció i es reconeix la importància de formular polítiques de desenvolupament des d'una perspectiva de gènere que reconeix les desigualtats entre homes i dones i estableix objectius per avançar en l'assoliment de la igualtat i la equitat, compromentent els països membres en una plataforma d'acció que comprèn reivindicacions històriques dels moviments feministes envers l'estat.

“Aquests avanços venen del moviment de dones i del moviment feminista. La plataforma de Beijing continua vigent perquè encara s'ha d'implementar.”

NAVA SAN MIGUEL, DGPOLDE.⁵

Els moviments feministes a Centreamèrica, i a tot el món, han apel·lat al sistema de Nacions Unides per al reconeixement dels drets humans de les dones. Però fa falta major voluntat política i bel·ligerància de la comunitat internacional per assolir que els estats respectin i garanteixin tals drets.

“Les feministes hem aprofitat les conferències internacionals com la de Beijing i de El Caire per expressar severes crítiques a l'ONU per la creixent bretxa entre acords sub-crits i avanços substantius en matèria d'igualtat i equitat.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.⁶

³ Conferència Internacional sobre la Població i el Desenvolupament (El Caire, 1994).

⁴ IV Conferència Mundial de les Dones, ONU. (Beijing, 1995).

⁵ Dirección General de Planificación y Evaluación de Políticas de Desarrollo del Ministerio de Asuntos Exteriores.

⁶ Programa Feminista La Corriente.

Fa falta promoure canvis estructurals que permetin desmuntar les estructures socioculturals, econòmiques i polítiques que generen desigualtats i sistemàtiques violacions dels drets de les dones. Els agents de la cooperació tenen responsabilitats específiques en la direcció i profunditat d'aquests canvis.

“El model de desenvolupament que planteja Occident com a model 'salvador' no és el que solucionarà les desigualtats existents. **El model de desenvolupament vàlid ha de tenir en compte les dones.**”

PATRICIA CASTRO, UES.

Les polítiques actuals dels països donants reforcen un sistema de relacions internacionals que produeix iniquitat i desigualtats socials i econòmiques. Les persones, entitats e institucions que intervenen en la cooperació han d'ajudar a aconseguir —i poden fer-ho— que la cooperació i les polítiques públiques deixin d'estar subjectes als interessos comercials dels grans enclavaments econòmics i trencar aquest sistema de relacions injustes.

“La cooperació ha estat androcèntrica, etnocèntrica, sexista i racista[...] **la cooperació necessita qüestionar-se i fer una transformació radical.** La seva visió, els seus indicadors per mesurar la pobresa[...] **no estan pensats per a la realitat que viuen les dones i en particular aquelles que pateixen múltiples discriminacions.**”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

Quines han estat les crítiques feministes als models del desenvolupament?

Crítiques que contribueixen a la transformació necessària de la cooperació

Els moviments feministes reclamen a la cooperació el reconeixement de les dones com a subjectes polítics i no com a “dones vulnerables”. La majoria dels fons que es destinen a elles, a més de ser reduïts, estan orientats a pal·liar la pobresa extrema d’elles i de la seva descendència. Aquest reclam s’hauria de traduir en canvis substancials en l’enfocament i l’assignació de fons per a les dones, en projectes a llarg termini que articulin necessitats pràctiques i interessos estratègics identificats per les protagonistes, en indicadors possibles, etc.

“No es pot definir el desenvolupament sense conèixer i establir vincles empàtics amb les múltiples realitats que vivim les dones. **No necessitem protecció sinó tots els recursos possibles per convertir-nos en veritables interlocutores enfront de l’estat, la cooperació i altres actors socials, per participar en la definició del model de desenvolupament que necessita la nostra societat.**”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

Les feministes han revelat com les dades en general i l'índex de pobresa, d'equitat de gènere, etc., base per a la presa de decisions en el sector de la cooperació, són “dades encobertes”, són índexs androcèntrics.

“Els indicadors oficials oculten un subregistre. Els moviments feministes tenen la capacitat de manejar informació de primera mà. La cooperació quines dades fa servir?”

MIRIAM MALDONADO, IUMUSAC.⁷

Les organitzacions de dones han invertit grans esforços per procurar aquells serveis bàsics que no garanteixen els estats. Des d'aquesta experiència vital elaboren dades que no són considerades per la cooperació, i que ajudarien a modificar els enfocaments i les metodologies de treball.

“Hem de començar a valorar allò que les dones estem produint. Com és possible que aquí es decideixi el que és convenient per a nosaltres, i el que no, allà?”

PATRICIA CASTRO, UES.

Les organitzacions de dones, a vegades, s'han vist pressionades per privilegiar projectes d'assistència i a acceptar projectes a curt termini amb la cooperació com a únic mitjà per accedir a recursos amb els quals defensar certs drets de les dones; però això ha resultat poc eficient per constituir-se com a subjectes de drets amb capacitat de mobilització a l'entorn d'interessos estratègics.

“Les dones hem de ser aliades i més radicals. El feminisme mai deixarà d'interpel·lar i sempre serà radical.”

LAURA BADILLO, RUTA PACÍFICA DE LAS MUJERES.

Els moviments feministes de Centreamèrica reconeixen que els limitats avanços en matèria de polítiques públiques s'han donat gràcies a la tasca d'incidència realitzada per les activistes feministes que des de diferents espais han obert petits buits des d'on aconseguir satisfer el reclam d'igualtat. Malgrat això, la bretxa entre drets formals i drets substantius es manté quasi inalterable en molts d'aquests països.

⁷ Instituto Universitario de la Mujer de San Carlos de Guatemala.

“Hem de reconèixer les diferents trinxeres des de les quals estem lluitant. Cal reconèixer la genialitat i els talents de les dones en la construcció d'espais d'interlocució des de les seves diversitats.”

MIRIAM MALDONADO, IUMUSAC.

Els moviments feministes han posat en evidència que són poques les ONGD que manifesten una verdadera voluntat política per construir una relació “d'iguals” amb les organitzacions feministes. Els diners fan que la balança del poder es decanti a favor de les primeres. Són limitats, els esforços de diàleg entre les organitzacions feministes i les ONGD per construir propostes comunes de transformació.

“Ens costa fer pactes i aliances per la desconfiança i els desencants viscuts. Les dones fem la lluita amb o sense la cooperació, amb la bona o la mala cooperació... Les dones sempre transgredim.”

MIRIAM MALDONADO, IUMUSAC.

Els moviments feministes qüestionen les ONGD perquè no defineixen estratègies i metodologies que permetin desenvolupar polítiques de cooperació amb visió de procés que assegurin l'empoderament d'actores locals, reduint el dany en el moment de retirar la cooperació financera. La responsabilitat de la sostenibilitat sembla exclusiva de les organitzacions feministes.

“Avui veig funcionaris/àries que es dediquen a la solidaritat; no veig ciutadans/nes compromesos. Em sembla inconcebible que el personal que treballa en les agències i les ONGD de cooperació no sàpiga de gènere.”

PATRICIA CASTRO, UES.

El necessari reconeixement dels Feminismes

“S’ha de posar sobre la taula la pluralitat de feminismes.”

MERCÈ OTERO-VIDAL, XARXA FEMINISTA.

En alguns moments les ONGD han pretès imposar la unitat a les organitzacions feministes i de dones, com a sinònim d’uniformitat d’enfocaments i propostes. Els moviments feministes centreamericans han avançat poc en el reconeixement de la pluralitat com un valor que contribueix a potenciar els esforços que realitzen les dones des de les seves comunes i particulars realitats.

“La diferència existeix i hem de gestionar-la. No s’ha de veure com un conflicte sinó com una forma de relació.”

MARIA MORÓN MARTÍN, CA LA DONA.

El diàleg entre identitats plurals no pot estar exempt de conflictes en societats autoritàries i discriminatòries. S’han de promoure diàlegs per avançar en el reconeixement de la pluralitat en un marc d’igualtat.

“Las feministes radicals fan falta com fan falta les de la igualtat. Són necessàries una Lidia Falcón i una Amelia Valcàrcel.”

LAURA BADILLO, RUTA PACÍFICA DE LAS MUJERES.

El moviment feminista té agendes que alhora que reconeixen mínims comuns, afirmen interessos particulars dels diferents grups que les integren. Aquestes agendes no són necessàriament contraposades, al contrari, tenen més interseccions de les que veiem a la superfície. La unitat és desitjable sempre que respongui a processos de diàleg que reafirmen la voluntat de la inclusió i la no-discriminació.

“Jo, per la meua lluita, no puc fer il·legítima la lluita de les altres [...] hem de respectar els diferents processos que impulsem les dones, cada una troba el seu camí descobrint la seva manera de viure el feminisme.”

MIRIAM MALDONADO, IUMUSAC.

Drets Sexuals i Drets Reproductius, un tema prioritari a l'agenda feminista

“A Centreamèrica, són les feministes les que hem posat el tema dels Drets Sexuals i els Drets Reproductius a l'agenda del desenvolupament.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

És necessari anar més enllà de la legítima reclamació a l'estat per millorar les polítiques de salut sexual i reproductiva. No és el mateix reclamar serveis públics de qualitat que Drets Sexuals i Drets Reproductius. Perquè les dones (i els homes) puguem exercir el dret a decidir sobre els nostres propis cossos és necessari canviar tots aquells mandats culturals autoritaris que neguen la llibertat i la responsabilitat que cadascú té respecte del seu propi cos i les seves relacions.

“Mentre no es desmuntin els mandats culturals que neguen el dret a les dones a exercir autonomia sobre els seus cossos, les polítiques de salut reproductiva seguiran essent reproductives.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

Problemes com el de la violència contra les dones no deixen espai per recuperar la dimensió de retrobament íntim de les dones amb el seu cos, amb el seu plaer. Nous discursos i noves actores estan desafiant les feministes a no quedar-se només o principalment amb la denúncia del patiment de les dones, sinó a retrobar-se en la construcció d'una quotidianitat que ens faci cada vegada més conscients i més lliures en la recerca del benestar individual i col·lectiu.

“La sexualitat està travessada per la violència i el control dels cossos. Si parléssim més de plaer podríem ser més efectives en la prevenció de la violència. La reivindicació del plaer és alhora un objectiu i un mètode per promoure els drets sexuals.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.⁸

Els Drets Sexuals i els Drets Reproductius obliguen al moviment feminista a mantenir en agenda la defensa d'estats laics, evitant la ingerència dels grups fonamentalistes religiosos en les polítiques públiques, i a implicar-se en la construcció d'una cultura laica que eixampli els drets ciutadans i redueixi el pes del pensament màgic en la consciència de la gent.

“Necessitem que les autoritats religioses ens deixin treballar.”

MARIE-DOLOROSE KAFANYA, FEPSI.

⁸ Associació de dones *Femmes engagées pour la promotion de la santé intégrale* de la República Democràtica del Congo.

Com afecten els fonamentalismes religiosos als Drets Sexuals i Drets Reproductius?

Incidència política sobre els Drets Sexuals i Drets Reproductius

Inclús en els estats considerats teòricament laics, hi predominen els prejudicis moralistes influenciats per grups fonamentalistes religiosos que aconsegueixen intervenir de manera protagonista en determinades polítiques públiques impedit l'exercici de drets i llibertats de les dones.

Les jerarquies catòliques i esglésies evangèliques han aconseguit impedir l'educació sexual a l'ensenyament públic, i han aconseguit la penalització de l'avortament, la prohibició legal de l'anticoncepció d'emergència i la negació de drets a homosexuals, lesbianes, persones transsexuals, etc.

“La religió també afavoreix la violència sexual perquè se'ns prohibeix, per exemple, la distribució d'anticonceptius i fa que hi hagi molts avortaments.”

MARIE-DOLOROSE KAFANYA, FEPSI.

Dels quatre països del món que penalitzen l'avortament terapèutic, tres són centreamericans. El Salvador, Nicaragua i Hondures, països on es donen les taxes més altes de morts de dones relacionades amb l'avortament clandestí.

“Necessitem suport internacional i de les activistes feministes per donar a conèixer la nostra situació al món. Hem de pressionar perquè el govern apliqui les lleis [...] el govern hauria de tenir por que vinguin a demanar-li comptes.”

SELAY GHAFAR, HAWCA.⁹

⁹ *Humanitarian Assistance for the Women and Children of Afghanistan.*

Els antics aprenentatges sobre el cos com a font de pecats promoguts des de la moral judeocristiana s'han imposat a través de diversos mecanismes per disciplinar els nostres cossos. Els legisladors invoquen la seva fe personal com a raó moral per mantenir lleis restrictives entorn de la sexualitat i la reproducció. En els nostres pensaments prevalen actituds d'odi vers lesbianes, homosexuals i persones transsexuals.

“Els fonamentalismes religiosos retroalimenten el masclisme. A la cultura masclista, li interessa tenir un déu que és home, que és pare i que decideix de forma autoritària sense tenir en compte la voluntat i el desig de les dones. Aquest déu convé al masclisme per mantenir submises les dones.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

En el treball de reflexió amb joves que promouen les organitzacions feministes s'adverteix el pes de l'associació entre sexualitat i violència, així com el pes de la culpa quan es tracta d'experimentar relacions sexuals fora de l'heterosexualitat.

“Hi ha similituds entre els prejudicis i el discurs moral del jovent d'aquí i d'allà.”

ASTRID ESCRIG, COOPERACCIÓ.

Les organitzacions feministes, malgrat que amb diferents intensitats, han desenvolupat estratègies que articulen la demanda a l'estat, per una banda, perquè procuri serveis de salut sexual i reproductiva lliures de prejudicis i de qualitat, i, de l'altra, perquè amplii llibertats individuals a través d'accions educatives.

“Les organitzacions estem al capdavant de la resistència. Treballem perquè els governs apliquin les constitucions dels estats i perquè s'apliquin els instruments internacionals de protecció als drets de les dones.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

Les múltiples discriminacions invisibilitzen la lluita pels drets de les dones

Les múltiples discriminacions que enfronten les dones pobres, negres, indígenes, discapacitades, lesbianes, etc. es troben a la base de les organitzacions patriarcal, racistes i homofòbiques. Per a les feministes centreamericanes el camí de reconeixement de les seves plurals identitats és un desafiament en què cal aprofundir.

Per a moltes ONGD encara no són clares les interseccions entre aquestes múltiples expressions de la discriminació. És per això que es donen amb freqüència projectes fragmentats i de curt termini que no es corresponen amb la complexitat dels processos de transformació representats per la lluita contra el patriarcat, el racisme i l'homofòbia/lesbofòbia.

“Ens costa escoltar les veus de les feministes afrodescendents, indígenes, lesbianes, de zones rurals... perquè hem replicat la visió uniformadora que privilegia la classe.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

Aquesta visió subestima i relega a l'oblit l'anàlisi de gènere, encobrint les discriminacions que pateixen les dones pel fet de ser-ho i invisibilitza les reivindicacions feministes. Les ONGD no sempre exigeixen rendició de comptes a les organitzacions mixtes respecte de la seva aportació a la igualtat i l'equitat.

“Per al cas de Guatemala, parlem d'una triple discriminació per ser pobres, dones i indígenes (maies, xinques i garífunes). Però és que a més es consideren altres formes de discriminació per l'edat, per viure a l'àrea rural, etc.”

MIRIAM MALDONADO, IUMUSAC.

Quina és la relació dels moviments feministes i els estats a Centreamèrica ?

“Si no confies en l'estat, com el pots transformar?”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

Els estats, en el seu contingut i forma d'organitzar-se, no responen als interessos de les societats centreamericanes. Per a grans grups de la població la figura de l'estat continua essent un *home* amb poder omnímode que exerceix el poder de manera arbitrària en contra d'altres. Els estats tenen constitucions relativament modernes però amb profundes bretxes entre drets formals i drets substantius. El retorn a models obertament autoritaris representa una tensió latent.

“Actualment, la coerció envers grups opositors i la cooptació dels moviments socials són dues estratègies que caminen paral·leles i que permeten als governs romandre en el poder, inclús més enllà dels mandats legals.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

Com a tendència general els partits han perdut legitimitat i prestigi a la regió. En països on conviuen diverses ètnies, com a Guatemala, existeix una elit que dirigeix i es beneficia de l'estat. En canvi, la població indígena i afrodescendent,

que constitueix més del 60% de la població no està en la mateixa posició, fet que crea subcultures de resistència.

Els estats centreamericans són dependents de les polítiques neoliberals, gràcies a les quals s'han vist limitats a complir una estreta funció d'administradors de les polítiques establertes per les institucions financeres internacionals i preservar els interessos econòmics de grans transnacionals instal·lades de forma preferencial i en oberta competència deslleial amb els modestos capitals nacionals.

“Els conceptes de democràcia, ciutadania i bon govern formen part dels grans temes pendents dels països centreamericans. Els estats no són garants efectius dels drets de les dones.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

La participació política de les dones s'ha vist enfrontada, per una banda, als estrets marges amb què les democràcies patriarcal han definit allò que és polític i l'àmbit on s'exerceix “la política”, i per l'altra, a la falta de reconeixement dels drets de les dones que demostren l'estat i els partits polítics. La relació entre els moviments feministes i els partits polítics ha estat plena de tensions i desencantaments més que d'oportunitats.

“Quan reconeixem els nostres drets, els reclamem, i constatem que no es compleixen. Esperem el temps que els mecanismes actuals requereixen, i després ens mobilitzem.”

ESPERANZA RAMÍREZ, ADESCOP¹⁰ Y RUTA PACÍFICA DE LAS MUJERES.

La disposició demostrada pels moviments feministes d'obrir espais d'interlocució amb els estats ha donat lloc a l'aprovació de lleis que reconeixen el dret de les dones i ha donat lloc a establir mecanismes per a la implementació de les polítiques conseqüents; malgrat això, els estats no es fan càrrec del seu compliment efectiu, fent que la tasca d'incidència de les dones amb freqüència es tradueixi en denúncia enfront de les recurrents violacions dels drets de les dones comeses per les institucions públiques.

¹⁰Asociación de Desplazados para la Convivencia Pacífica.

“Feministes i cooperació internacional tenim llenguatges i compressions diferents sobre què és incidència.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

En determinats moments s'ha aconseguit establir aliances entre feministes i dones a l'estat per aconseguir el reconeixement d'alguns drets, o bé impedir reformes en contra de drets ja reconeguts. Malgrat això, la capacitat d'incidència de les dones és encara dèbil.

“Les aliances amb partits polítics formen part de les tensions del moviment feminista a la regió en condicions en què els partits privilegien interessos a curt termini (la presa de poder), mentre que les feministes reclamen canvis estructurals que qüestionen l'organització patriarcal de l'estat i dels mateixos partits. La cooptació és un perill latent.”

MARÍA TERESA BLANDÓN, LA CORRIENTE.

A Nicaragua l'avortament terapèutic es va penalitzar amb la participació activa del govern que es declara “d'esquerres”, mentre que les parlamentàries i els parlamentaris salvadorenys, incloent-hi els d'esquerres, van signar el llibre *Sí a la vida*, per reconèixer la vida des de la fecundació, i amb això mantenir la penalització de l'avortament en totes les seves formes.

L'Estat de Guatemala és considerat colonial, racista i exclouent. Això està demostrat pels indicadors de desenvolupament humà que evidencien que les dones maies, xinxes i garifunes, que viuen en la seva majoria en àrees rurals, són les més pobres dins de les pobres.

“És necessari apropar les instàncies governamentals creades a favor de les dones, als moviments de dones i feministes a Centreamèrica.”

MIRIAM MALDONADO, IUMUSAC.

Quins són els desafiaments comuns dels moviments feministes i les ONGD?

Desafiaments per a la cooperació per al desenvolupament

La cooperació necessita revisar els actuals enfocaments i prioritats a la llum dels múltiples desafiaments que afronten societats com les centreamericanes, i específicament les dones. Desenvolupament per empoderar les dones representa un desafiament compartit entre les ONGD i els moviments feministes com a protagonistes de les propostes de transformació.

Cal repolitzar el gènere i la cooperació per a l'assoliment de la igualtat. La cooperació amb el seu "gènere" despolititza el feminisme. Les ONGD s'han de posicionar amb claredat al costat de les propostes que encarnen el feminisme. Les feministes han de recuperar la congruència entre els paradigmes emancipadors i el tipus de projectes que desenvolupen amb el suport de la cooperació.

La complicitat entre les dones és l'eina més potent contra el patriarcat. Per poder plantejar-se un treball conjunt el moviment feminista i les ONGD tenen el desafiament de conèixer-se i reconèixer-se, vetllant per mantenir-se unides enfront de les pressions neoliberals, i mantenir les agendes feministes a l'agenda del desenvolupament.

Respecte, confiança mútua i coresponsabilitat: la relació amb altres dones és el nostre puntal. Cal també trencar fronteres i posar en comú les agendes de les feministes d'arreu, conèixer les necessitats i interessos estratègics i intentar “cooperar”, treballar conjuntament entorn d'interessos comuns.

Construcció de nous ideals i noves pràctiques per transformar la realitat. Trobar-nos, compartir experiències, compartir reflexions i debats per mantenir i ampliar les nostres agendes. És necessària una articulació i construcció de ponts permanents que ens ajudin a afrontar les múltiples opressions del patriarcat sobre les dones.

Es requereixen **“accions polítiques, legítimes, pacífiques de fet”¹¹**. Es requereix una educació per a la resistència i per a la mobilització, que acabi amb l'existència de l'actual “títol acadèmic” com a opressor i oprimida, creant una ciutadania activa o un activisme ciutadà coresponsable.

La política, la fem cada una de nosaltres. Qui és activista ho és allà on estigui!!

¹¹ Esperanza Ramírez, vicepresidenta d'ADESCOP i membre de la Ruta Pacífica de las Mujeres.

¡Las históricas somos lo máximo!

Durant segles, des de la història, la filosofia, la religió i la ciència, s'ha promogut la idea que existeixen dones perilloses, *desquiciadas, bruixes, boges... Quan en realitat, era por: por a les dones que pensen, que qüestionen i es rebel·len... En aquests dies encara es tem a les dones que pensen i aporten idees transgressores, alternatives crítiques al capitalisme, al racisme, al militarisme, al patriarcat...

Las históricas somos lo máximo!

Extraviadas, voyeristas, seductoras, compulsivas
finas divas arrojadas al diván de Freud y de Lacan.

Ay! Segismundo, cuánta vanidad!

infantiloide y malsano el orgasmo clitoriano?

Ay! Segismundo, cuánta vaginalidad,
el orgasmo clitoriano se te escapa de la mano.

Ay! Segismundo de tan macho ya no encaja
no me digas que el placer es pura paja.

Por lo demás correspondo a tus teorías
estoy llena de manías, sueños, fobias y obsesiones,
sólo tu envidia del pene y el diván de tus eunucos
administra mis pulsiones compulsivas.

Cómo me duele este mundo, Segismundo
la parálisis, la envidia, la neurosis nos gobierna
como me duelen los pobres, como jode la miseria,
ora si que lo de menos es la histeria.

Ay! Segismundo,...

Las históricas somos lo máximo!

Solidarias, fabulosas, planetarias, amorosas,
super egos moderados, cunnilinguos para todas a placer...

Ay! Segismundo, cuánta vanidad!

Ay! Segismundo, cuánta vaginalidad,

Ay! Segismundo de tan macho ya no se
si poner punto final, o ponerle punto G.

LILIANA FELIPE

“És millor ser amb por
que deixar de ser per por”

ESPERANZA RAMÍREZ,
*vicepresidenta de ADESCOP
i membre de la Ruta Pacífica de las Mujeres.*